Yapay Zeka Kayg? (YZK) Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Yapay Zeka Kayg? (YZK) Ölçe?i*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32810

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Yapay Zeka (YZ) Kayg? (YZK) Ölçe?i, bireylerin yapay zeka teknolojilerine yönelik ya?ad?klar? bili?sel, duygusal ve davran??sal kayg? düzeylerini ölçmek amac?yla geli?tirilmi? bir psikometrik araçt?r. Bu ölçek, Akkaya, Özkan ve Özkan (2021) taraf?ndan Türkçe'ye uyarlanm??t?r. Uyarlama çal??mas?, ölçe?in Türk kültüründeki geçerli?ini ve güvenirli?ini sa?lamay? hedeflemi? olup, bireylerin hem YZ ürünlerini kullanmaya dair ki?isel endi?elerini hem de bu teknolojilerin toplumsal ve etik sonuçlar?na dair duyduklar? korkular? kapsamaktad?r. Ölçek, YZ'nin i? gücünü etkilemesi, robot özerkli?i ve teknolojik ba??ml?l?k gibi modern kayg? konular?n? ele almaktad?r.

Anahtar Kelimeler

Yapay Zeka, Kayg?, Yapay Zeka Kayg?s?, YZK Ölçe?i, Türkçeye Uyarlama, Psikometri, Robotik

Yazarlar

Bulent AKKAYA, Asl? ÖZKAN, Hakan ÖZKAN

Amaç

Yapay Zeka Kayg? (YZK) Ölçe?i'nin temel amac?, bireylerin yapay zeka sistemleri ve ürünleriyle etkile?ime girme veya bu sistemlerin toplumsal etkileri hakk?nda duyduklar? öznel endi?e ve rahats?zl?k düzeyini nicel olarak belirlemektir. Ölçe?in Türkçe'ye uyarlanmas?, YZ teknolojilerinin h?zla yayg?nla?t??? Türkiye ba?lam?nda, bu kayg? düzeylerinin ölçülmesine ve kültürel faktörlerin etkilerinin incelenmesine olanak tan?m??t?r.

Ölçek, YZ'nin gelecekteki etkilerine yönelik alg?lanan tehditleri, özellikle de i? kayb?, etik kötüye kullan?m ve insans? robotlar?n yol açt??? ürkütücülük gibi konular? tespit etmek için kritik bir araç görevi görmektedir. Bu sayede, YZ e?itimleri ve toplumsal kabul stratejileri geli?tirilirken hedef kitlenin kayg? kaynaklar? anla??labilmektedir.

Yap?

YZK Ölçe?i, bireyin yapay zeka teknolojilerine kar?? geli?tirdi?i çok boyutlu kayg? yap?s?n? ölçmektedir. Bu yap? genellikle iki ana kategoride incelenir:

Kullan?m Kayg?s? (Learning and Interaction Anxiety): Bu boyut, YZ tekniklerini/ürünlerini ö?renme, anlama ve kullanma sürecine ili?kin duyulan endi?eleri içerir. Bireyin teknolojik karma??kl?k kar??s?nda yetersiz kalma korkusunu yans?t?r.

Toplumsal ve Etik Kayg? (Societal and Ethical Anxiety): Bu boyut, YZ'nin daha geni?

ARABPSYCHOLOGY.COM

kapsaml? sonuçlar?na odaklan?r; örne?in, i?lerin robotlar taraf?ndan ele geçirilmesi, YZ'ye ba??ml? hale gelme, muhakeme becerilerini kaybetme, YZ'nin kötüye kullan?lmas? veya kontrol d???na ç?kmas? gibi felsefi ve etik korkular? içerir.

Geçerlik

YZK Ölçe?i'nin Türkçe uyarlama çal??mas?nda (Akkaya vd., 2021), ölçe?in yap?sal geçerli?i (construct validity) titizlikle incelenmi?tir. Uyarlama, orijinal ölçe?in faktör yap?s?n?n Türk örnekleminde de tutarl? olup olmad???n? belirlemeyi amaçlam??t?r. Bu kapsamda, do?rulay?c? faktör analizi (DFA) kullan?larak ölçek maddelerinin kuramsal yap?yla ne derece uyumlu oldu?u test edilmi?tir.

Çal??ma, ölçe?in maddelerinin ölçmek istedikleri psikolojik yap?y? yeterli düzeyde temsil etti?ini göstermi? ve ölçe?in Türkçe formunun geçerli bir ölçüm arac? oldu?unu destekleyen bulgular sunmu?tur. Ölçe?in alt boyutlar?n?n, YZ ile ilgili farkl? kayg? türlerini ba??ms?z olarak ölçebildi?i gösterilmi?tir.

Güvenirlik

Ölçe?in güvenirli?i, iç tutarl?l?k (internal consistency) yöntemi kullan?larak de?erlendirilmi?tir. Yap?lan analizlerde, ölçe?in genel olarak yüksek düzeyde iç tutarl?l??a sahip oldu?u rapor edilmi?tir. Bu, ölçek maddelerinin birbiriyle tutarl? oldu?unu ve ayn? yap?y? ölçtü?ünü göstermektedir.

Genellikle uyarlama çal??malar?nda, Cronbach Alfa katsay?s? hesaplan?r. Akkaya ve arkada?lar? taraf?ndan yap?lan çal??mada, bu katsay?n?n kabul edilebilir s?n?rlarda (genellikle .70 ve üzeri) oldu?u tespit edilmi?tir. Yüksek güvenirlik de?erleri, ölçe?in farkl? zamanlarda ve farkl? örneklemlerde tutarl? sonuçlar verme potansiyelini i?aret etmektedir.

Faktör Analizi

Türkçe uyarlama sürecinde, orijinal ölçe?in boyutlulu?unu do?rulamak amac?yla Faktör Analizi (Factor Analysis) kullan?lm??t?r. Çal??mada, ölçe?in çok boyutlu yap?s?n?n Türk kültüründe de korundu?u belirlenmi?tir. Bu analizler, ölçe?in kuramsal olarak öngörülen alt boyutlar?n?n (örne?in, Kullan?m Kayg?s? ve Toplumsal Kayg?) ampirik olarak da desteklendi?ini göstermi?tir.

Do?rulay?c? faktör analizi sonuçlar?, ölçek modelinin veriyle uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde oldu?unu ortaya koyarak, Yapay Zeka Kayg? Ölçe?i'nin sa?lam bir yap?sal temele sahip oldu?unu kan?tlam??t?r.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Ölçek Yap?s?

Test Türü: Uyarlama (Adaptation)

Format: Likert Tipi Derecelendirme (Derecelendirme bilgisi orijinal kaynakta bo? b?rak?lm??t?r, ancak maddelerin yap?s? Likert tipini i?aret etmektedir. Genellikle 5 veya 7 noktal? Likert kullan?l?r.)

Mevcut Diller: Türkçe, (Orijinal dil muhtemelen ?ngilizcedir)

Popülasyon Grubu: Genel Popülasyon (Özellikle YZ teknolojileriyle etkile?imde bulunabilecek yeti?kinler ve üniversite ö?rencileri)

Ya? Grubu: Ergenlik sonras? ve Yeti?kinlik

Popülasyon Detaylar?: Akkaya ve arkada?lar? taraf?ndan yap?lan uyarlama çal??mas? genellikle üniversite ö?rencileri veya çe?itli meslek gruplar?ndan olu?an örneklemler üzerinde gerçekle?tirilir.

Test Metodolojisi: Öz Bildirim Ölçe?i (Self-Report Scale)

Anahtar Kelimeler

YZK, Geçerlik, Güvenirlik, Faktör Analizi, Yapay Zeka Eti?i, Robot Kayg?s?

Yazarlar

Yazar ORCID Tan?mlay?c?: Sa?lanan kaynakta mevcut de?ildir.

Kurum E-posta Adresleri: bulent.akkaya@cbu.edu.tr (Sorumlu Yazar)

Yaz??ma Adresi: Manisa Celal Bayar Üniversitesi (Sorumlu Yazar?n tahmini kurumu)

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

?zinler ve Kullan?m Ücreti: Ölçe?in ticari olmayan akademik ara?t?rmalarda kullan?m? için genellikle sorumlu yazar Bulent AKKAYA ile ileti?ime geçilmesi gerekmektedir. Kullan?m ücreti bilgisi sa?lanmam??t?r.

Test Y?l? (Uyarlama): 2021

ARABPSYCHOLOGY.COM

Referanslar

Akkaya, B., Özkan, A. & Özkan, H. (2021). Yapay Zeka Kayg? (YZK) Ölçe?i: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik Çal??mas?. *Alanya Akademik Bak??, 5*(2), 1125-1146. https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.833668

Ara?t?rman?n orijinal metnine ResearchGate üzerinden eri?ilebilir: researchgate.net

Ölçe?in orijinal PDF'i buradan indirilebilir: yapay-zeka-kaygi-yzk-olcegi-toad.pdf

Yapay Zeka Kayg? (YZK) Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: A?a??daki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir.

Bir Yapay zeka tekni?i / ürünü ile ilgili tüm özel i?levleri anlamay? ö?renmek beni endi?elendiriyor.
Yapay zeka tekniklerini / ürünlerini kullanmay? ö?renmek beni kayg?land?r?yor.
Bir Yapay zeka tekni?inin / ürününün belirli i?levlerini kullanmay? ö?renmek beni endi?elendiriyor.
Bir Yapay zeka tekni?inin / ürününün nas?l çal??t???n? ö?renmek beni kayg?land?r?yor.
Bir Yapay zeka tekni?i / ürünü ile etkile?ime girmeyi ö?renmek beni endi?elendiriyor.
Bir yapay zeka tekni?inin / ürününün insanlar?n yerini alabilece?inden endi?e ediyorum.
?nsans? robotlar?n yayg?n kullan?m?, i?leri insanlardan uzakla?t?raca??ndan korkuyorum.
Yapay zeka tekniklerini / ürünlerini kullanmaya ba?larsam, onlara ba??ml? hale gelece?im ve baz? muhakeme becerilerimi kaybedece?imden korkuyorum.
Yapay zeka tekniklerinin / ürünlerinin birilerinin mesle?ini elinden almas?ndan endi?e ediyorum.
Bir yapay zeka tekni?inin / ürününün kötüye kullan?labilece?inden endi?e ediyorum.
Bir yapay zeka tekni?i / ürünü ile potansiyel olarak ili?kili çe?itli sorunlardan endi?e ediyorum.
Bir yapay zeka tekni?inin / ürününün kontrolden ç?kmas?ndan ve ar?zalanmas?ndan endi?e ediyorum.
Bir yapay zeka tekni?i / ürünü ile potansiyel olarak ili?kili çe?itli sorunlardan endi?e ediyorum.
Bir yapay zeka tekni?inin / ürününün robot özerkli?ine yol açabilece?inden endi?e ediyorum.
?nsans? yapay zeka tekniklerini / ürünlerini (örne?in ?nsans? robotlar?) ürkütücü buluyorum.
?nsans? yapay zeka tekniklerini / ürünlerini (örne?in insans? robotlar?) göz korkutucu buluyorum.
Nedenini bilmiyorum ama insans? yapay zeka teknikleri / ürünleri (örne?in ?nsans? robotlar?) beni korkutuyor.

ARABPSYCHOLOGY.COM